

N:o 151.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 14 maj 1899.

— — — — Andra Kammaren den 14 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884, äfvensom i ämnet väckta motioner.

(Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 10.)

Till Konungen.

Genom en den 24 februari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition har Eders Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förordnas, att nedannämnda paragrafer
Bih. till Riksd. Prot. 1899. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 37 Häft. (N:o 151.) 1

i grufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande] ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Å område, beläget på mindre afstånd än två hundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, vare inmutning ej tillåten, utan tillstånd af så väl egaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den, hvilken dertill har nyttjanderätt; dock att inom utmål befintliga byggnader, hvilka erfordras för grufdriften, ej må utgöra hinder för inmutning.

Inmutning må ej ske å kyrkogård eller begravningsplats, ej heller, utan tillstånd af vederbörande myndighet eller styrelse, å område på mindre afstånd än trettio meter från sådan jernväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik.

2 mom. Inmutning vare ock förbjuden å förut inmutadt område samt å utmål, så länge rättigheten till området eller utmålet blifvit behörigen försvarad.

5 §.

Öfver inkommen ansökning om mutsedel skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, inmutningspunktens läge eller annan för mutsedelns utfärdande erforderlig omständighet, ege han förelägga sökanden att dermed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid försittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i beslutet intagas. Finnes åter af de inkomna handlingarna eller efter infordrad upplysning, att mineralanledningen icke utgör föremål för inmutning enligt 1 §, eller att sådant hinder uppenbarligen möter, som i 3 § sägs, varde ansökningen afslagen.

8 §.

Inom det inmutade området eller utmålet eger inmutaren uteslutande rätt att, med de vilkor och inskränkningar denna stadga innehåller,

bearbeta och tillgodogöra sig så väl den inmutade mineralfyndigheten som äfven andra inmutningsbara mineral, hvilka derstädes förekomma.

Öfriga mineraliska ämnen inom det inmutade området eller utmålet må äfven af inmutaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande, och ege inmutaren deraf använda hvad för grufdriftens ändamål behöfves. Hvad sålunda icke användes må inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordegaren mot erläggande af godtgörelse för brytnings- och uppfodringskostnader afhemtas, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, inom ett år, men eljest inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordegarens rätt i detta afseende utöfvas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, af kronoåboen eller boställsinnehafvaren.

Uppstår tvist om beloppet af den godtgörelse, hvarom nu är sagdt, gånge med bestämmandet deraf såsom i 12 § stadgas, dock att, der skiljemän anlitas, parterne skola stånda hvar sina kostnader och gälda hvardera halfva kostnaden för skiljemännens sammanträde; och varde tiden för afhemtandet räknad från det att godtgörelsens belopp blifvit slutligen bestämdt.

11 §.

Sedan mutsedel blifvit utfärdad, eger inmutaren att inom det inmutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters afstånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som erfordras till fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället; dock att hvad i 3 § är stadgadt om hinder emot inmutning äfven gäller i fråga om försöksarbete, så framt hindret förefans då mutsedeln utfärdades.

För den mark inmutaren sålunda begagnar skall han gifva innehafvaren af jorden, så länge försöksarbetet fortgår, full ersättning i årlig afgift, som för hvarje år förskottsvis betalas.

I händelse anläggningen öfvergifves, innan utmål derfor varder lagdt, vare inmutaren jemväl skyldig att ersätta jordegaren eller den, som i hans sälle är berättigad till sådan godtgörelse, all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit; och ansvare inmutaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af den årliga afgiften för markens begagnande.

Skada och intrång, som af försöksarbetet förorsakas och hvarom ej förut i denna paragraf är stadgadt, vare inmutaren ock skyldig att ersätta.

13 §.

1 mom. Minst fjorton dagar innan något arbete å det inmutade området börjas skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada ansvara såsom för åverkan, lemna bestyrkt afskrift af mutsedeln till så väl det inmutade områdets egare som den, hvilken det med nyttjanderätt innehar och brukar; och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgadt; dock må, der jorden eges eller innehafves och brukas af enskild person, som är frånvarande och låter egendomen af annan förvaltas, afskriften lemnas till förvaltaren.

2 mom. Inmutaren åligger derjemte, innan något arbete å det inmutade området börjas, att ställa pant eller borgen för all den ersättning, hvartill inmutaren enligt 11 § är förbunden. Denna säkerhet skall vara af öfverexekutor godkänd, der den icke ändock af jordegaren och nyttjanderättsinnehafvaren antages. Försummar inmutare att ställa sådan säkerhet, ege utmätningssmannen i orten, då han derom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

14 §.

Sist åtta månader från mutsedelns utfärdande eller, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, sist ett år från samma tid, skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet, der ej i anledning af yppad tvist sådant hinder härför mött, hvars undanrödjande icke berott af inmutaren.

Om den vidare skyldighet att bearbeta fyndigheten, som inmutaren åligger, är i 21 och 39 §§ stadgadt.

17 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta

den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å annan kronojord skall inmutaren njuta jordegareandel till godo med förpligtelse att för hvarje kalenderår inom januari månad nästföljande år till kronan erlägga en afgäld motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrads; dock att från ingången af år 1930 inmutaren är skyldig att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, hvilka genom ny lagstiftning kunna blifva gällande.

24 §.

Uteblifver sökanden från förrättningen, varde den instäld; och ankomme dess företagande sedermera på ny anmälan inom den tid från mutsedeln utfärdande, som i 21 § sägs. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra förrättningens fortgång, der den blifvit så delgifven och kungjord, som i 23 § är sagdt.

31 §.

Den lösen, grufegaren enligt 30 § bör erlägga för mark, som till honom afträdes, skall bestämmas vid utmåsläggningen. Sämjas ej parterne om beloppet, varde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt efter uppskattning af marken till det värde, annan mark af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, med beräkning att jordegaren ansvarar för räntor och utskylder af jorden.

Lösesumman skall å sådan kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves, grufveskogor derunder inbegripne, tillfalla innehafvaren af besittningsrätten, men eljest jordegaren, mot förbindelse för denne, om jorden är åt annan till nyttjande upplåten, att hålla innehafvaren skadeslös för den förlust, som genom mistningen af marken honom tillskyndas.

År marken intecknad, och hafva inteckningshafvarne ej medgifvit jordegaren rätt att lyfta lösesumman, varde beloppet nedsatt hos Konungens befallningshafvande, som har att fördela detsamma i den ordning, som för fördelning af köpeskilling för utmätningssvis såld fast

egendom är stadgad; och må äfven i andra fall grufvegaren, om han det hellre vill, nedsätta lösesumman hos Konungens befallningshafvande, som, på anmälan, håller densamma vederbörande tillhanda.

Betalning eller nedsättning af lösesumman jemte ränta derå från den dag, utmålsförrättningen blifvit afslutad, skall fullgöras inom nittio dagar derefter, vid påföljd, om det fösummas, att grufvegaren förverkat utmålet och sin på mutsedeln grundade rätt.

39 §.

Grufarbetet inom hvarje inmutadt område eller utmål, vare sig rätt dertill före eller efter denna stadgas utfärdande förvärfvats, skall bedrivas i den omfattning, att för hvarje kalenderår verkställes minst så mycket grufve- eller grufvebyggnadsarbete, att värdet deraf motsvarar kostnaden för bergsprängning i grufvan af tio kubikmeter i fast klyft eller, räknadt i upplagdt berg, aderton kubikmeter; egande dock grufvegaren, om han hellre vill, att under ett år fullgöra arbetsskyldigheten för flere, högst fyra derefter närmast följande arbetsår, så framt anmälan derom hos bergmästaren göres inom utgången af det år, hvar under arbetet verkställes.

För ny inmutning beräknas första arbetsåret från den 1 januari året efter det, då mutsedeln utfärdades, der ej i följd af tvist för arbetet mött hinder, hvars undanrödjande icke af inmutaren berott, i hvilket fall arbetsåret räknas från den 1 januari året efter det, då hindret upphört.

Arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta.

44 §.

Önskar grufvegare längre tids hvilostånd än bergmästaren enligt 42 § kan medgifva, söke då förlängning derå hos bergsöfverstyrelsen, som, då särskilda omständigheter dertill föranleda samt jordegaren eller å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, kronoåboen eller boställsinnehafvaren till ansökningen lemnat bifall, må ega att förlänga hviloståndstiden under ytterligare högst fyra arbetsår.

61 §.

Då två eller flere personer i samma grufvörelse deltaga, åligger det delegarne att för grufvans förvaltning årligen utse en grufföreståndare, som har att vid stadgad påföljd iakttaga hvad om ordningen för grufdrift i denna stadga bestämmes. Grufföreståndare kan endast den vara, som är svenk undersåte och i riket bosatt.

Val af grufföreståndare skall anmälas hos bergmästaren. Sker ej sådan anmälan eller har obehörig person till grufföreståndare utsetts, är hvarje delegare ansvarig såsom vore han grufvans föreståndare.

68 §.

Utländing må icke i riket inmuta mineralfyndighet; ej heller ege han, med mindre än att Konungen funnit skäligt dertill lemna bifall, förvärfva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufdrift; och skall förty det försöks- eller grufarbete, som utländing utan sådant medgifvande kan komma att företaga eller företaga låta, vara utan verkan till bevarande af hans eller annans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufägenhet, som på grund af äldre, behörigen förvärfvad rättighet af utländing innehafves.

Har någon förr än denna lag trädtt i kraft förvärfvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogethet för honom att njuta jordegarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag i hvad den afser 17 § grufvestadgan ej ega tillämpning emot den, som före dess trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 är sagdt.

I sammanhang med Eders Kongl. Maj:ts förevarande proposition har Riksdagen till behandling förehått fem i ämnet väckta motioner.

En motionär har anført, att ett i så väl 1894 som 1898 års kongl. propositioner om ändringar i grufvestadgan föreslaget tillägg till andra stycket i 22 § af nämnda stadga blifvit uteslutet, utan att

år till kronan erlægga en afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfordrats, eller den högre afgäld, som Riksdagen kan komma att bestämma; dock att upplåtelse af kronans jordegareandel skall i hvarje fall efter en tid af 10 år från det upplåtelse skett å nyo offentligen utbjudas.»

Till stöd för detta sitt yrkande hafva motionärerna framhållit, att det i 17 § af nu föreliggande ändringsförslag föreslagna stadgande: »Å annan kronojord — — — blifva gällande» icke syntes främja det af Riksdagen med ändring af grufvestadgan åsyftade mål, eller att staten skulle tillförsäkras möjlighet att vid inmutning af malmfyndigheter kunna komma i åtnjutande af med grufbrytningen förenade fördelar, samt att malm och andra mineralfyndigheter måtte å kronojord på för staten gagneligaste sätt kunna disponeras.

Den föreslagna afgälden vore nemligen så liten, att densammas uppbärande för statsverket vore af ringa betydelse. Exempelvis ville motionärerna erinra, att för en malmbrytning af 2,000,000 ton med beräknadt värde af 3 kronor pr ton vid gruföppningen skulle denna afgäld (= 4 öre per ton) utgöra allenast 80,000 kronor, hvarifrån måste dragas de ej obetydliga kostnaderna för uppskattningen m. m.

Vidare förefölle den föreslagna tidsperioden för det första upplåtandet vara allt för lång och derjemte olämplig. Med hänsyn till den snabba utveckling, hvari jernindustrien och öfver hufvud alla grenar af industriel verksamhet inom vårt land befunne sig, förefölle det ej välbetänkt, att staten i förevarande afseende afhände sig sin rätt ända till år 1930. Att på sådant sätt fastslå en bestämd tidpunkt syntes för öfrigt olämpligt, ty derigenom skulle nyförvärfvad inmutningsrätts tillgodogörande under den närmaste tiden före nyssnämnda slutår omöjliggöras, då ju väl ingen skulle våga anordna grufdrift af afsevärd betydelse utan att vara förvissad om huru rättsförhållandena gestaltade sig under en viss tidsföljd, som motionärerna ansåge i detta afseende lämpligen böra bestämmas till tio år.

På det att statens intresse måtte i förevarande afseende i större mån, än det föreliggande förslaget innebure, tillgodoses, ansåge motionärerna, att äfven annan svensk man än inmutaren skulle kunna njuta jordegareandelen å odisponerad kronojord till godo, så att genom den fria konkurrensen den afgäld måtte af kronan bekommas, som i hvarje särskildt fall kunde befinnas skälig och utgörbar. Härvid borde äfven göras förbehåll för den händelse Riksdagen i något särskildt fall skulle

finna jordegareandelen böra för kronan bibehållas. Först vid det förhållande, att kronan ej ville begagna sig af sin jordegareandel och att någon konkurrens i afseende å afgälden ej uppstått, syntes jordegareandelens tillgodonjutande böra inmutaren tillerkännas, mot den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna låga afgäld.

Då emellertid jordegareandelens första upplåtande, på grund af allmänhetens obekantskap med inmutningen och andra förhållanden, i regeln komme att ske endast till inmutaren, borde detta upplåtande icke omfatta längre tid än tio år. Efter denna tid, inom hvilken borde vara ådagalagdt i hvad mån grufdriften vore vinstgivande, borde å nyo beredas tillfälle för äfven andre svenske män än inmutaren att mot afgäld tillgodonjuta jordegareandelen, för så vidt den ej för kronans räkning på annat sätt toges i anspråk; och borde för sådant ändamål denna andel å offentlig auktion utbjudas; och ansåge motionärerna tiden för upplåtelsen i detta fall äfven lämpligen böra bestämmas till tio år.

Kronan skulle genom bestämmelser i nu antydda riktning komma att tillgodoföras större inkomster af dess jordegareandel i inmutningsbara fyndigheter än genom Eders Kongl. Maj:ts förslag; på samma gång dessa bestämmelser skulle främja ett statsintresse, som i alla tider varit och komme att förblifva af största vigt, nemligen den svenska jernindustrien.

Enligt hvad vid förevarande ämnes behandling förut framhållits, afsåge de ifrågasatta förändringarna i grufvestadgan hufvudsakligen malmfyndigheterna å kronojord i de nordligaste delarne af vårt land. Och vore dervid att beakta, hurusom tillgodogörandet af dessa fyndigheter för närvarande endast afsåge export till utlandet af jernmalm, under det att det visade sig allt tydligare, att de mellansvenska jernmalmsgrufvorna icke för någon längre tid kunde i tillräckliga kvantiteter förse jernstillverkarne med för deras handtering passande malmer. Redan nu hade nemligen inträdt malmbrist, som, enligt hvad en motionerna bilagd uträkning utvisade, för år 1897 uppgått till cirka 205,000 ton.

Vid sådant förhållande borde, enligt motionärernas förmenande, ovillkorligen tagas i öfvervägande, huruvida icke jernmalmsbehovet för mellersta Sveriges jernstillverkare skulle kunna i någon mån tillgodoses genom de malmtillgångar, som funnes å kronojord; men enda utvägen till ernående af detta mål vore utan tvifvel, att vid exploiterande af de å kronans jord befintliga fyndigheter tillfälle bereddes dessa jernstillverkare att för sin handtering kunna tillgodogöra sig någon del af

malm, hvilket emellertid ej kunde åstadkommas annorledes än genom sådana bestämmelser i afseende å jordegareandelens öfverlåtande, som motionärerna nu förordat.

Att lagstiftningsåtgärder vidtoges i det af motionärerna angifna syfte, vore så mycket angelägnare, som med den snabba utveckling, hvori vårt land nu befunde sig, och med det deraf föranledda ökade behovet af jern, en afsevärdt större jernindustris uppblomstrande vore att emotse, derest ej möjligheten att på rimliga vilkor erhålla det för denna industri vigtigaste råmaterialet, jernmalm, blefve afskuren.

Slutligen har en motionär uti tvenne andra inom Riksdagen väckta motioner hemställt,

dels att Riksdagen ville antaga följande lydelse af 22 § 1 mom. och 65 § grufvestadgan:

»§ 22.

1 mom. Ansökning om utmål skall ske skriftligen och deri uppgifvas till namn och hemvist den eller de jordegare, på hvilkas mark utmålet kan komma att läggas; och vare bergmästaren skyldig att, så fort ske kan och tjenlig årtid är för handen, den sökta utmålsläggningen på stället företaga. Å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, må utmål dock ej utan Konungens tillstånd läggas tidigare än två år efter det på grund af föreskriften i 13 § 1 mom. afskrift af mutsedeln blifvit till Konungens befallningshafvande ingifven.

§ 65.

Underlåter delegare att betala tillskott, som blifvit å stämma beslutadt eller af grufföreståndaren enligt 62 § infordradt, och har han, sedan den för beloppets erläggande utsatta tid gått till ända, bevisligen blifvit om betalningens fullgörande erinrad, men icke inom sextio dagar efter mottagandet af sådan erinran tillskottet erlagt, hafve han till öfrige delegare förverkat sin lott i grufvan och dess tillhörigheter; dock att, om grufvan är belägen å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, jordegarens lott, ändå att inbetalning ej fullgjorts inom sextio dagar, sedan erinran hos Konungens befallningshafvande skett, ej må anses förverkad, der tillskottet jemte ränta derå efter sex för hundra från nyssnämnda tids utgång inbetalas sist ett år derefter.

Har delegare efter ty nu är sagdt förverkat sin lott i grufva, njute han ersättning för sin andel i grufvan tillhörande hemmanslägenheter och annan jordegendom; och vare han för tillskottets betalande fri;

hvilka lagrum dock ej skulle ega tillämpning emot den, som före deras trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 vore sagdt;

dels ock att Riksdagen måtte medgifva, att Eders Kongl. Maj:t tillsvidare skulle ega, i den ordning som af Eders Kongl. Maj:t närmare bestämdes, dels att åt svenske män, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t faststälde, under en tid för hvarje gång af högst tjugo år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelse tidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelse tid, derest sådan ifrågakomme; *dels* ock att, om icke någon funnes, som ville och kunde öfvertaga begagnandet af jordegareandelen, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall antingen vidtaga erforderliga åtgärder för begagnande af kronans jordegareandel eller ock låta densamma blifva obegagnad.

Riksdagen anser det vara af en synnerlig vigt, att frågan om sättet för tillgodogörande af statens jordegareandel i grufva snart finner sin lösning, på det att det öfvergångstillstånd, som på grund af kongl. kungörelsen den 19 augusti 1889 rörande inmutning å odisponerad kronojord för närvarande inverkar hämmande på drifvandet af grufvrelse, snart må upphöra.

Till 1894 och 1898 års Riksdagar framlade Eders Kongl. Maj:t förslag uti förevarande ärende. Båda dessa förslag voro grundade på den principen, att staten borde genom utarrendering tillgodogöra sig sin jordegareandel. Genom en dylik utarrendering skulle staten på grund af den konkurrens, som sannolikt borde uppstå vid utbudandet af statens jordegareandel, kunna förvärfva sig den största möjliga inkomst äfvensom ett vidgadt inflytande å grufverksamheten, då staten vid hvarje upplåtelse skulle ega möjlighet att meddela de föreskrifter, som i hvarje fall kunde vara erforderliga. Hvarken 1894 års eller 1898 års förslag blefvo emellertid af Riksdagen antagna. 1898 års Riksdag uttalade i skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t den 12 maj nämnda år, att det visserligen vore önskvärdt, att staten åt sig bevarade egande-

rätten till och den fria dispositionsrätten af sin jordegereandel samt att en sådan grundsats, enligt Riksdagens förmenande, kunde genomföras i väsentlig öfverensstämmelse med det s. k. afgäldssystemet. Riksdagens afslag å de på arrendesystemet fotade kongl. propositionerna till 1894 och 1898 års Riksdagar samt Riksdagens nyssberörda uttalande lära i väsentlig mån hafva föranledts deraf, att om ett på i propositionerna föreslaget sätt anordnad arrendesystem blifvit af Riksdagen antaget, skulle, om vid utbudandet af kronans jordegareandel ingen arrendator anmälde sig och staten ej heller sjelf ville tillgodogöra sig densamma, jordegareandelen för alltid gått för staten förlorad.

Genom det af Eders Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget, enligt hvilket inmutaren skall njuta jordegareandelen till godo med förpligtelse att till kronan erlägga en årlig afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet utaf de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrats, har förebygts en dylik förlust för staten. Riksdagen finner emellertid den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna afgälden vara väl lågt beräknad samt anser, att en större inkomst skulle kunna beredas staten af dess jordegareandel genom antagande af den i motionerna föreslagna kombinationen af arrende- och afgäldssystemen. Om, såsom motionärerna föreslagit, i första hand skulle anlitas utarrendering af jordegareandelen, torde nemligen i allmänhet, enligt Riksdagens förmenande, en väsentligen högre arrendeavgift kunna erhållas än den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna afgälden. Den fria konkurrens, som otvifvelaktigt skulle komma att uppstå om förvärfvandet af rätten att begagna kronans jordegareandel, då tillfälle erbjödes åt flera personer att spekulera å förvärfvandet af densamma, torde nemligen i väsentlig mån bidra att förskaffa staten ett högre arrendebelopp än den föreslagna afgälden. Skulle emellertid af en eller annan anledning någon arrendator icke erhållas, komme staten i allt fall att på grund af stadgandet om afgäld tillgodonjuta en sjuttiofemtedel af värdet af den under året brutna malmen.

I fråga om sättet för beräkandet af arrendeavgiften torde flere dylika gifvas, och vill Riksdagen som särskildt lämpligt framhålla, att densamma skulle kunna beräknas till viss del af värdet af de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrats.

Om sålunda det af motionärerna framlagda förslag synes Riksdagen vara att föredraga framför den kongl. propositionen, torde likväl i detsamma böra vidtagas vissa förändringar. Beträffande den period, för hvilken jordegareandelen skulle upplåtas åt inmutaren, hafva motionärerna velat bestämma densamma till tio år för hvarje inmutare, under

det att Eders Kongl. Maj:t föreslagit en gemensam tidpunkt för upphörande af samtliga inmutares rätt att nyttja jordegareandelen; och har Eders Kongl. Maj:t föreslagit bestämmandet af denna tidpunkt till ingången af år 1930. Hvad Eders Kongl. Maj:t sålunda föreslagit finner Riksdagen vara mindre lämpligt. Genom bestämmandet af en dylik fix tidpunkt för alla inmutare i detta afseende skulle nemligen de, hvilkas inmutning skedde under något af närmaste åren före år 1930, komma i en synnerligen ogynsam ställning i jernförelse med dem, som inmutat tidigare. Under de få år, de egde rätt tillgodonjuta jordegareandelen, torde de nemligen ej vara synnerligen benägna att vidtaga några större åtgärder eller nedlägga några större kostnader för grufvans bearbetning. För undvikande af denna olägenhet torde, på sätt i Riksdagens förberörda skrifvelse den 12 maj 1898 antydts och jernväl motionärerna synas åsyfta, en till lika antal år beräknad period böra tillförsäkras hvarje enskild inmutare, som kommer i åtnjutande af jordegareandelen. I fråga om denna tidsperiod anser Riksdagen med hänsyn till den låga afgäld, för hvilken inmutaren skulle åtnjuta jordegareandelen, den ifrågasatta tiden af trettio år vara väl lång. Den af motionärerna föreslagna tiden af tio år synes åter vara väl kort, och torde tiden enligt Riksdagens förmenande lämpligen kunna bestämmas till tjugu år från utmålsläggningen.

Motionärerna föreslå: »der kronan å annan kronojord icke vare sig sjelf vill begagna sin jordegareandel eller efter offentligt utbudande åt annan mot afgäld öfverlåtit densamma». Införandet i lagparagrafen af den senare delen af denna bestämmelse torde vara obehöfligt, enär ett dylikt utbudande väl endast är ett sätt för kronan att sjelf tillgodogöra sig sin jordegareandel.

Med afseende å tiden för inbetalandet utaf afgälden, torde densamma, såväl med hänsyn dertill att inmutaren må kunna hinna att dessförinnan avsluta föregående årets räkenskaper som ock till att grufvare enligt 58 § grufvestadgan ej är skyldig att före den 1 mars till bergmästaren insända uppgift å vunnen malm under föregående året jemte öfriga statistiska redogörelser, lämpligast böra bestämmas till utgången af mars månad.

Att, såsom motionärerna ifrågasatt, i 17 § införa en bestämmelse derom, att Riksdagen skulle kunna under den tid, hvarunder kronans jordegareandel är åt inmutaren upplåten, förhöja afgälden, synes Riksdagen olämpligt, och torde därför hvad motionärerna i sådant afseende föreslagit böra ur paragrafen utgå.

Då Riksdagen sålunda ansett sig böra förorda ett förslag till

begagnande af kronans jordegareandel, i första hand baserad på arrendesystemet, torde, på sätt af en motionär yrkats och i öfverensstämmelse med hvad jemväl Eders Kongl. Maj:t i de till 1894 och 1898 års Riksdagar framlagda, på arrendesystemet grundade propositioner föreslagit, böra intagas dels i 22 § grufvestadgan bestämmelse derom, att utmål ej må utan Eders Kongl. Maj:ts tillstånd läggas å kronojord, der jordegareandelen tillkommer kronan, förrän två år efter det att afskrift af mutsedeln blifvit till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ingifven, dels i 65 § förbehåll om en särskild anståndstid för kronan med inbetalning af de tillskott, hvarom denna paragraf stadgar. Äfvenledes torde för en utarrendering, som nu föreslagits, krävas Riksdagens medgifvande för Eders Kongl. Maj:t att vidtaga de för densamma erforderliga åtgärder. Vidkommande detta föreställer sig Riksdagen, att detsamma skulle i likhet med de medgifvanden, som af Riksdagen lemnats Eders Kongl. Maj:t, såväl att för enskilda jernvägsanläggningar bevilja vissa förmåner som att åt svenska män bevilja tillstånd till bearbetande af apatitförekomster, kunna gifvas för ett år i sänder. Ett medgifvande för Eders Kongl. Maj:t att, om icke någon funnes, som ville eller kunde öfvertaga begagnandet af jordegareandelen, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall antingen vidtaga erforderliga åtgärder för begagnande af kronans jordegareandel eller ock låta densamma blifva obegagnad, torde icke vara påkalladt, enär, i det fall att någon arrendator icke erhålles, enligt stadgandet i 17 § grufvestadgan inmutaren kommer att mot afgäld njuta jordegareandelen till godo.

En motionär har, såsom ofvan nämnts, föreslagit ett tillägg till 22 § grufvestadgan i syfte att erhålla en bestämmelse om skyldighet för utmålssökanden att på bergmästarens begäran förskjuta kostnaden för utmålsläggningen. Ifrågavarande tilläggsbestämmelse fans upptagen i de till 1894 och 1898 års Riksdagar framlagda kongl. propositioner, och har Riksdagen på de af motionären anförda grunder för sin del beslutat, att hvad motionären sålunda hemställt må jemte sista punkten af nuvarande 22 § grufvestadgan upptagas såsom ett mom. 2 af nämnda paragraf.

Emot öfriga af Eders Kongl. Maj:t föreslagna förändringar i grufvestadgan har Riksdagen icke haft något att erinra.

I fråga om det öfvergångsstadgande, som vid utfärdandet af nu föreslagna ändringar i grufvestadgan bör gifvas, torde vara uppenbart, att jemväl § 22 mom. 1 och § 65 ej böra ega tillämpning å den, som före lagens trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit

underkastad det förbehåll, hvarom kungörelsen den 19 augusti 1889 stadgar, äfvensom att i samma öfvergångsstadgande bör, i likhet med hvad i 1894 och 1898 års kongl. propositioner föreslagits, intagas bestämmelse derom, att, der inmutning erhållits under sådant förbehåll, utmål ej må utan Konungens tillstånd läggas tidigare än två år från det lagen trädt i kraft, och inmutare ej heller vara skyldig att förr än inom samma tids utgång fullgöra hvad honom enligt 21 § åligger.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Riksdagen anmäla, dels att Riksdagen, med förklarande att Eders Kongl. Maj:ts proposition ej kunnat oförändrad bifallas, för sin del antagit följande:

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förordnas, att nedannämnda paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Å område, beläget på mindre afstånd än två hundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, vare inmutning ej tillåten, utan tillstånd af såväl egaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den, hvilken dertill har nyttjanderätt; dock att inom utmål befintliga byggnader, hvilka erfordras för grufdriften, ej må utgöra hinder för inmutning.

Inmutning må ej ske å kyrkogård eller begravningsplats, ej heller, utan tillstånd af vederbörande myndighet eller styrelse, å område å mindre afstånd än trettio meter från sådan jernväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik.

2 mom. Inmutning vare ock förbjuden å förut inmutadt område samt å utmål, så länge rättigheten till området eller utmålet blifvit behörigen försvarad.

5 §.

Öfver inkommen ansökning om mutsedel skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt

beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, inmutningspunktens läge eller annan för mutsedeln utfärdande erforderlig omständighet, ege han förelägga sökanden att dermed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid försittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i beslutet intagas. Finnes åter af de inkomna handlingarna eller efter infordrad upplysning, att mineralanledningen icke utgör föremål för inmutning enligt 1 §, eller att sådant hinder uppenbarligen möter, som i 3 § sägs, varde ansökningen afslagen.

8 §.

Inom det inmutade området eller utmålet eger inmutaren utslutande rätt att, med de vilkor och inskränkningar denna stadga innehåller, bearbeta och tillgodogöra sig så väl den inmutade mineralfyndigheten som äfven andra inmutningsbara mineral, hvilka derstädes förekomma.

Öfriga mineraliska ämnen inom det inmutade området eller utmålet må äfven af inmutaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande, och ege inmutaren deraf använda hvad för grufdrifteus ändamål behöfves. Hvad sålunda icke användes må inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordegaren mot erläggande af godtgörelse för brytnings- och uppföringskostnader afhemtas, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, inom ett år, men eljest inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordegarens rätt i detta afseende utöfvas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, af kronoåboen eller boställsinnehafvaren.

Uppstår tvist om beloppet af den godtgörelse, hvarom nu är sagdt, gånge med bestämmandet deraf såsom i 12 § stadgas, dock att, der skiljemän anlitas, parterne skola stånda hvar sina kostnader och gälda hvardera halfva kostnaden för skiljemännens sammanträde; och varde tiden för afhemtandet räknad från det att godtgörelsens belopp blifvit slutligen bestämdt.

11 §.

Sedan mutsedel blifvit utfärdad, eger inmutaren att inom det inmutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters af-

stånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som erfordras till fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället; dock att hvad i 3 § är stadgadt om hinder emot inmutning äfven gäller i fråga om försöksarbete, så framt hindret förefans då mutsedeln utfärdades.

För den mark inmutaren sålunda begagnar skall han gifva innehafvaren af jorden, så länge försöksarbetet fortgår, full ersättning i årlig afgift, som för hvarje år förskottsvis betalas.

I händelse anläggningen öfvergifves, innan utmål därför varder lagdt, vare inmutaren jemväl skyldig att ersätta jordegaren eller den, som i hans ställe är berättigad till sådan godtgörelse, all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit; och ansvare inmutaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af den årliga afgiften för markens begagnande.

Skada och intrång, som af försöksarbetet förorsakas och hvarom ej förut i denna paragraf är stadgadt, vare inmutaren ock skyldig att ersätta.

13 §.

1 mom. Minst fjorton dagar innan något arbete å det inmutade området börjas, skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada ansvara såsom för åverkan, lemna bestyrkt afskrift af mutsedeln till såväl det inmutade områdets egare som den, hvilken det med nyttjanderätt innehar och brukar; och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgadt; dock må, der jorden eges eller innehafves och brukas af enskild person, som är frånvarande och låter egendomen af annan förvaltas, afskriften lemnas till förvaltaren.

2 mom. Inmutaren åligger derjemte, innan något arbete å det inmutade området börjas, att ställa pant eller borgen för all den ersättning, hvartill inmutaren enligt 11 § är förbunden. Denna säkerhet skall vara af öfverexekutor godkänd, der den icke ändock af jordegaren och nyttjanderättsinnehafvaren antages. Försummar inmutare att ställa sådan säkerhet, ege utmätningsmannen i orten, då han derom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

14 §.

Sist åtta månader från mutsedelns utfärdande eller, om inmutnings-

punkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vester-norrlands län, sist ett år från samma tid, skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet, der ej i anledning af yppad tvist sådant hinder härför mött, hvars undanrödjande icke berott af inmutaren.

Om den vidare skyldighet att bearbeta fyndigheten, som inmutaren åligger, är i 21 och 39 §§ stadgadt.

17 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å annan kronojord skall inmutaren, der ej kronan begagnar sin jordegareandel, njuta jordegareandelen till godo med förpligtelse att för hvarje kalenderår, från och med året efter utmålsläggningen, inom mars månad nästföljande år, till kronan erlægga en afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfordrats; dock att i detta fall inmutaren från utgången af tjugonde året efter utmålsläggningen är skyldig att vara underkastad de bestämmelser om rätt för kronan att sjelf begagna jordegareandelen, hvilka då må vara gällande.

22 §.

1 mom. Ansökning om utmål skall ske skriftligen och deri uppgifvas till namn och hemvist den eller de jordegare, på hvilkas mark utmålet kan komma att läggas; och vare bergmästaren skyldig att, så fort ske kan och tjenlig årtid är för handen, den sökta utmålsläggningen på stället företaga. Å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, må utmål dock ej utan Konungens tillstånd läggas tidigare än två år efter det på grund af föreskriften i 13 § 1 mom. afskrift af mutsedeln blifvit till Konungens befallningshafvande ingifven.

2 mom. Kostnaden för utmålsförrättningen skall gäldas af grufvegaren; och vare sökanden pliktig att, der bergmästaren det fordrar,

denna kostnad inom förelagd tid förskjuta vid äfventyr, om den tid försittes, att ansökningen icke anses hafva inkommit tidigare, än förskottet sedermera erlägges, hvilken påföljd bör i föreläggandet intagas.

24 §.

Uteblifver sökanden från förrättningen, varde den instäld; och ankomme dess företagande sedermera på ny anmälan inom den tid från mutsedelns utfärdande, som i 21 § sägs. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra förrättningens fortgång, der den blifvit så delgifven och kungjord, som i 23 § är sagdt.

31 §.

Den lösen, grufegaren enligt 30 § bör erlægga för mark, som till honom afträdes, skall bestämmas vid utmålsläggningen. Sämjas ej parterne om beloppet, varde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt efter uppskattning af marken till det värde, annan mark af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, med beräkning att jordegaren ansvarar för räntor och utskylder af jorden.

Lösesumman skall å sådan kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves, grufveskogor derunder inbegripne, tillfalla innehafvaren af besittningsrätten, men eljest jordegaren, mot förbindelse för denne, om jorden är åt annan till nyttjande upplåten, att hålla innehafvaren skadeslös för den förlust, som genom mistningen af marken honom tillskyndas.

År marken intecknad, och hafva inteckningshafvarne ej medgifvit jordegaren rätt att lyfta lösesumman, varde beloppet nedsatt hos Konungens befallningshafvande, som har att fördela detsamma i den ordning, som för fördelning af köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom är stadgad; och må äfven i andra fall grufegaren, om han det hellre vill, nedsätta lösesumman hos Konungens befallningshafvande, som, på anmälan, håller densamma vederbörande tillhanda.

Betalning eller nedsättning af lösesumman jemte ränta derå från den dag, utmålsförrättningen blifvit avslutad, skall fullgöras inom nittio dagar derefter, vid påföljd, om det försummas, att grufegaren förverkat utmålet och sin på mutsedeln grundade rätt.

39 §.

Grufarbetet inom hvarje inmutadt område eller utmål, vare sig rätt dertill före eller efter denna stadgas utfärdande förvärfvats, skall

bedrifvas i den omfattning, att för hvarje kalenderår verkställas minst så mycket grufve- eller grufvebyggnadsarbete, att värdet deraf motsvarar kostnaden för bergsprängning i grufvan af tio kubikmeter i fast klyft eller, räknadt i upplagdt berg, aderton kubikmeter; egande dock grufvegaren, om han hellre vill, att under ett år fullgöra arbetskyldigheten för flere, högst fyra derefter närmast följande arbetsår, så framt anmälan derom hos bergmästaren göres inom utgången af det år, hvarunder arbetet verkställles.

För ny inmutning beräknas första arbetsåret från den 1 januari året efter det, då mutsedeln utfärdades, der ej i följd af tvist för arbetet mött hinder, hvars undanrödjande icke af inmutaren berott, i hvilket fall arbetsåret räknas från den 1 januari året efter det, då hindret upphört.

Arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta.

44 §.

Önskar grufvegare längre tids hvilostånd än bergmästaren enligt 42 § kan medgifva, söke då förlängning derå hos bergöfverstyrelsen, som, då särskilda omständigheter dertill föranleda samt jordegaren eller å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, kronoåboen eller boställsinnehafvaren till ansökningen lemnat bifall, må ega att förlänga hviloståndstiden under ytterligare högst fyra arbetsår.

61 §.

Då två eller flere personer i samma grufvörelse deltaga, åligger det delegarne att för grufvans förvaltning årligen utse en grufföreståndare, som har att vid stadgad påföljd iakttaga hvad om ordningen för grufdrift i denna stadga bestämmes. Grufföreståndare kan endast den vara, som är svensk undersåte och i riket bosatt.

Val af grufföreståndare skall anmälas hos bergmästaren. Sker ej sådan anmälan eller har obehörig person till grufföreståndare utsetts, är hvarje delegare ansvarig såsom vore han grufvans föreståndare.

65 §.

Underlåter delegare att betala tillskott, som blifvit å stämma beslutadt eller af grufföreståndaren enligt 62 § infordradt, och har han,

sedan den för beloppets erläggande utsatta tid gått till ända, bevisligen blifvit om betalningens fullgörande erinrad, men icke inom sextio dagar efter mottagandet af sådan erinran tillskottet erlagt, hafve han till öfrige delegare förverkat sin lott i grufvan och dess tillhörigheter; dock att, om grufvan är belägen å sådan kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, jordegarens lott, ändå att inbetalning ej fullgjorts inom sextio dagar, sedan erinran hos Konungens befallningshafvande skett, ej må anses förverkad, der tillskottet jemte ränta derå efter sex för hundra från nyssnämnda tids utgång inbetalas sist ett år derefter.

Har delegare efter ty nu är sagdt förverkat sin lott i grufva, njute han ersättning för sin andel i grufvan tillhörande hemmanslägenheter och annan jordegendom; och vare han för tillskottets betalande fri.

68 §.

Utländing må icke i riket inmuta mineralfyndighet; ej heller ege han, med mindre än att Konungen funnit skäligen dertill lemna bifall, förvärfva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufdrift; och skall förty det försöks- eller grufarbete, som utländing utan sådant medgifvande kan komma att företaga eller företaga låta, vara utan verkan till bevarande af hans eller annans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufvägenhet, som på grund af äldre, behörigen förvärfvad rättighet af utländing innehafves.

Har någon förr än denna lag trädt i kraft förvärfvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogenhet för honom att njuta jordegarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag i hvad den afser 17 §, 22 § 1 mom. och 65 § grufvestadgan ej ega tillämpning emot den, som före dess trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 är sagdt. Har inmutning erhållits under sådant förbehåll, må utmål ej utan Konungens tillstånd läggas tidigare än två år från det denna lag trädt i kraft; och vare inmutaren ej skyldig att förr än inom samma tids utgång fullgöra hvad honom enligt 21 § åligger.

dels att Riksdagen för tiden intill nästa lagtima riksdag medgifvit, att Eders Kongl. Maj:t må ega åt svenske män, i den ordning Eders Kongl. Maj:t bestämmer, mot årlig afgift och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t fastställer, under en tid för hvarje gång af högst tjugu år upplåta begagnandet af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, med rätt derjemte för den, som erhållit upplåtelsen, att vid upplåtelsetidens utgång ega företräde till jordegareandelens öfvertagande äfven för en förnyad upplåtelseid, derest sådan ifrågakommer.

Stockholm den 14 maj 1899.

Med undersätlig vördnad.
